

Posudek na habilitační práci PhDr., Mgr. Romana Procházky, PhD., s názvem :

Terapie zaměřená na maladaptivní schémata: Teorie a praxe

Vypracoval : Doc. PhDr. Vladimír Řehan

Předložená habilitační práce má v knižní podobě základně 139 stran textu, dále jsou Summary a Literatura.

Roman Procházka se nejprve věnuje vymezení pojmu schéma. Zmiňuje Baldwina jako snad prvního, kdo použil tento pojem cíleně k vyjádření určitých psychických dějů. Podobně je zmíněn Piaget a jeho akomodace, asimilace a psychické ekvilibrium, ale vše jako spíše uvedení práce Aarona T. Becka, který je obecně postulován na jednoho z hlavních otců kognitivní psychologie a psychoterapie. Logicky se navazující kapitola věnuje dalšího velikánovi a sice Albertu Elisovi, který jak autor uvedl – považoval člověka za racionálně myslící bytost. Je zde původní model RET a navazující REBT. V panteonu otců zakladatelů samozřejmě nemůže chybět George A. Kelly se svojí teorií personálních konstruktů. Následuje kapitola věnovaná raným maladaptivním schématům Jeffrey E. Younga. K tomu se zcela logicky nabízí vztažné seznámení s teorií attachmentu – vztahové vazby Johna Bowlbyho (který zprvu používal termín bonding). Autor zmiňuje souběh a vlivy Konrada Lorenze a cílená zkoumání Harry Harlowa na výsledné konstituci zmíněné teorie. Vnitřní pracovní modely vztahové vazby a další rozšiřující výzkumy a poznatky s přesahy k partnerství a obecně fungování vztahové vazby v dospělosti. Zajímavá je krátká kapitola pojednávající o některých zjištěních dnes expandujících neurověd v oblasti výzkumů vztahové vazby. Následuje oblast vývojového traumatu, konceptu disociace teorie její struktury u osobnosti, neurobiologický podklad disociace a závěrem pak vztah traumatu a disociace. Následují kapitoly o problematice deprivace, problematice protektivních faktorů a obsáhlá kapitola Raná maladaptivní schémata a emocionální temperament s členěním na jednotlivé vztažné okruhy, které není třeba uvádět jmenovitě.

Práce je uzavřena obsáhlou kapitolou s názvem Praktická oblast schématerapie a proces konceptualizace s oddíly pojednávajícími o diagnostických možnostech, kognitivním přístupu v terapii, experimentálním přístupu v terapii a konečně behaviorálním a psychofyziologickým

přístupu v terapii maladaptivních schémat. Závěr je (bohužel) spíše výčtem záměrů a prezentace než odvážnějším zhodnocením, nicméně i tak uzavírá vcelku bohatý obsah zdařile

Obsah práce byl představen hlavně jako podklad pro konstatování oponenta, že lze strukturu práce považovat za promyšlenou, vyváženou a subsumující vše významné v dané problematice. Již jen v tomto ucelení a určitém (i místy kritickém) sjednocení můžeme vidět přínos současnému vědeckému poznání, které někdy svojí fragmentarností znemožňuje vidět a pochopit celý komplex tématu.

Soupis vztažné použité literatury obsahuje více než 200 titulů – nacházíme vročení prací „otců průkopníků“, ale převažují tituly s velmi aktuálním vročením publikace. I zde můžeme konstatovat, že autor splnil kladené požadavky na aktuálnost a podloženost vlastního zpracování značně rozsáhlého tématu. Nezjistili jsme flagrantnější porušení citačních norem.

Pokud jsme v předběžném náčrtu autora ocenili, pak je třeba uvést i určité kritické podněty a doporučení. Hned na začátku však oponent považuje za důležité zdůraznit, že nic z níže uvedeného nemá charakter zásadní kritiky či odmítnutí, ale spíše upozornění na některé zbytečné nedostatky či místy drobná doporučení jak další práci s tématem ještě zlepšit.

Po formální stránce lze Romanu Procházkovi (který tím nijak netrpí v mluveném projevu) vytknout zbytečnou vstupní slovní „vatu“. Příklad (s. 18): 1.3 Teorie personálních konstruktů.. V této kapitole se stručně zaměříme na teorii personálních konstruktů, kterou vytvořil Georg A. Kelly (aby snad nedošlo k mýlce). Podobných redundancí a vatoidních klišé je celá řada a oponent doporučuje autorovi aby s tímto nutkáním „dále bojoval“.

K obsahové stránce práce máme jedno zásadnější a dvě drobnější doporučení. Jako zásadnější vnímáme především ujasnění základní výchozí pozice a tu bychom pracovně mohli dichotomicky členit na možnost, že vše o čem bude řeč vzniká jen postupným hromaděním a strukturací vnímaného oproti vše o čem budeme hovořit vzniká usazováním sensorických zkušeností do apriorních matric. Zde se můžeme odvolat na již starověkou distanci Platóna a Herakleita, což se ve středověké scholastice prezentovalo jako souboj nominalismu s realismem. Jen pro odlehčení – Jana Husa v Kostnici neodsoudili pro nějakou sociální buřičství (jak nám bylo namlouváno), ale pro jeho neochotu odvolat z pohledu tehdy dominantního nominalismu heretické teze realismu včetně toho, že hostie je zástupný symbol těla Kristova a že tedy při svatém přijímání v rukou kněze netrasmutuje do skutečného těla Kristova. Zpět k hlavnímu tématu- v novověku pak můžeme sledovat zásadní odlišnost

(zjednodušeně) anglické empiricko-senzualistické nauky Berkeleyho, Huma a Locka s jeho myslí jako „tabula rasa“ a slavným výrokem: Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu – nic není v mysli co nebylo ve smyslech. Proti tomu Descartes, Leibnitz a Kant věrni kontinentální tradici propracovávali realismus na úroveň (hrubé zjednodušení)- vrozených idejí. Kantův výrok: Myšlenky (chápané jako imanentní či vrozená struktura) bez obsahu jsou prázdné, smyslový názor bez pojmů je slepý. Tyto filosofické konsekvence byly připomenuty jen pro lepší vyjádření problému : jsou mentální schémata, personální konstrukty, struktury atd jen nahloučením a uspořádáním percipovaných dat, nebo jsou už apriorně tato percipovaná data ukládána do čekajících matric. A co dědičnost- promítá se do apriorní bazální strukturace CNS na úrovni čekajících protostruktur, nebo zakládá pouze obecné fungování CNS. Tento posudek nechce suplovat ani náznak výkladu, pouze upozornit na výrazný imperativ pro výzkumníka- nejdříve si aspoň rámcově ujasnit vlastní gnoseologické východisko s implikací do ontologie a potom zkoumat a srovnávat.

Další dva dílčí podněty jsou (ve stručnosti): kapitola Problematika protektivních faktorů- (s. 56) působí poněkud nedokončeně, tedy ve smyslu nadějného autorova rozběhu v textu, který téměř překvapivě končí a ve čtoucím vyvolává dojem nedotaženosti. Skoro jako by se autor zaleknul šíře možností a raději přibrzdil a skončil. Podobně u kapitoly Diagnostické možnosti (s. 110) se oponent domnívá, že Roman Procházka mohl z u nás dostupných metod obsáhleji pojednat využití projektivních technik, se kterými má sám dost zkušeností.

Závěrem tohoto oponentního posudku musíme znovu konstatovat již zdůrazněnou základní a nezpochybnitelnou kvalitu celé práce. Pokud jsme uvedli pár drobných podnětů, pak měly smysl jako doporučení při případném pokračování a nijak zásadněji nesnižují deklarovanou úroveň.

Předložená habilitační práce svým komplexním charakterem má jasný vědecký přínos sama o sobě i jako inspirace pro další bádání. Práce je evidentně původním autorským dílem Romana Procházky a dle oponenta jednoznačně splňuje požadavky na práci habilitační. Proto lze jednoznačně doporučit její obhajobu před Vědeckou radou fakulty v pokračujícím habilitačním řízení, po jehož úspěšném zakončení doporučujeme autorovi udělit titul docent.

V Javorku 6. května 2020

Doc. PhDr. Vladimír Řehan